

VALLÁSOS NEVELÉS A CSALÁDBAN

Nekünk szülőknek legdrágább kincsünk: a gyermek. Az édesanya boldog fájdalma és önfeláldozó szeretete, az édesapa homlokráncoló gondja, kenyeret szerző verítéke, sok megpróbáltatással teljes esztendő végighurcolása csak azért van, hogy nőjön, testben és lélekben gyarapodjon s utána boldogabb életet éljen az a gyerek, mint amilyen a miénk volt. S mégis, hányszor előfordul, hogy gyermekünk boldogtalanná, szerencsétlenné leszen, ha felnőtt. Föltornyosulnak az élet nehézségei, megkísértik a világ délibáb színei, megkönyékezik a társadalom hiénái, irigyei, és ellenségei támadnak, s végül is az ifjú meginog, elveszti kedvét a becsületes harctól, letér az egyenes útról, csal, lop, rabol, néha gyilkol, s ahelyett, hogy díszére, becsületére válnék szüleinek, szégyene lesz még a városnak vagy falunak is, amelyben született. Ilyenkor vádoljuk a világot, a sorsot, Istent, - csak éppen magunkat feledjük el hibáztatni, pedig legtöbbször mi vagyunk gyermekeink romlásának az okai. Mert igaz, hogy gondot, fájdalmat, pénzt, anyagi áldozatot nem sajnáltunk tőle, amíg felnőtt - de elfelejtettünk adni neki a saját lelkünk erejéből, elfelejtettük rávezetni őt arra a szent titokra, amelynek ismerése megvédte volna őt az élet kísértéseivel szemben. Hiszen pénz, gond, fájdalom, minden elmarad az élet útjára lépő ifjú mellől, a legszeretőbb anya sem kísérheti el gyermekét azon az úton, mely az életben reá vár, egyedül az lehet segítségére, ha lelkét úgy készítettük elő, hogy az megállja helyét és megtalálja útját egy hosszú életen át. Ne feledjük el, csak a lélek kincsei azok, amelyeket el nem rabolhat gyermekunktől az élet.

Ezért tartom hát minden másnál fontosabbnak azt, hogy gyermekeink lelkével foglalkozzunk.

Kétségtelen, hogy ezt a feladatot végzi az iskola és a templom, a tanító és a pap, de elvégezni csak akkor tudja, ha a szülőket, mint munkatársakat maga mellett látja. Ebből az következik tehát, hogy a szülők segítsenek az iskolának és a templomnak a gyermek lelki nevelésénél. Fel nem mérhető az a hatás, amelyet a szülők példája és útmutatása a gyermeki lélekre gyakorol. Ha látja a gyermek, hogy a vallás, az imádkozás, a templom nem csalás és nem is csak játék, hanem valami igen fontos és nagyon szent dolog, mert azt a szülők is gyakorolják, - akkor az ő lelke is teljes készséggel felnyílik, hogy azoknak titkait megértse és áldásait élvezze.

A vallásos élet születése, fenntartása és fejlesztése legelsősorban a családban kell hogy történjen, s nem a család kell hogy segítőkész legyen a templom és az iskola számára, hanem ellenkezőleg: a templom és az iskola csupán segítőtje, de nem pótlása lehet a család vallásos nevelésének. Ezért hát az otthon, a családban történő vallásos nevelés

nagyon fontos és elengedhetetlen feltétele annak, hogy gyermekeink gazdag és öntudatosan hívő lélekkel haladhassanak saját boldogságuknak az elérése felé.

Mit értünk már most vallásos nevelés alatt? Nem csak a Biblia olvastatását, imák, egyházi énekek megtanítását vagy hitoktatást. Még nem is csak erkölcsi intelmeket, jóra buzdító meséket és tanításokat. Hanem a gyerek lelkének és az abban rejlő tehetségeknek olyan irányba való vezetését és kiművelését, hogy az mindig a nemesebb, magasztosabb, tisztább életesemények után vágyjon s hogy ismerje fel mindazoknak forrása és célja gyanánt a legmagasabb és legszentebb eszményt, az Istent, aki édesatyja és aki azért teremtette az ő gyermekeit, hogy ezeket az eszméket önmagukban megtestesítsék. A vallásos nevelés tehát nem azt jelenti, hogy mi tudást vagy ismeretet, vagy bármi mást beleerőszakoljunk a gyermek lelkébe, hanem azt, hogy a gyermek lelkében már meglévő tehetségeket úgy irányítsuk, hogy azok a helyes irányban és helyes mértékben fejlődjenek ki. Ahhoz hogy ezt megtehessük, szükséges ismernünk a gyermek lelkét és azokat az eszközöket, amelyek segítségével a gyermeki lélek tehetségei irányíthatók és kifejlészthetők.

A családban folyó vallásos nevelés eszközeit nagy vonásokban az alábbiakban gondoljuk feltálni:

a) *A szülők példája.* Már szóltunk arról, hogy mennyire fontos a szülők példaadása ahhoz, hogy a gyerek komolyan vegye, szeresse és vágyakozza a vallással való foglalkozást. Hogy azonban példát tudjunk adni gyermekeinknek, először nekünk magunknak kell igyekeznünk vallásos életet élni. A vallásos élet azonban nemcsak a templombajarást és az imádkozást jelenti, hanem még ezeknél is többet. Többet jelent még az erkölcsös, becsületes életmódnál is. Ugyanazt jelenti, amire gyermekeinket nevelni akarjuk: igaz vágyakozást, nemesebb, tisztább, tökéletesebb eszmék után, Isten jóságának és mindenhatóságának, valamint az imádkozás gyógyító hatásának felismerését, s mindezeknek a mindennapi életben való gyakorlását is. Csak az nevelhet gyermeket, aki közben maga is nevelődik, s csak az tehet nemesebbé, tisztábbá egy lelket, aki közben maga is nemesedik és tisztul.

b) *A szülők tanácsadása.* Ez tulajdonképpen az előbbi eszköz kibővítése, a szülői példának a gyakorlatban való megvalósítása. Ne sajnáljuk néha szíves, de komoly szóval meg is magyarázni azt, amit teszünk, s föl hívni a figyelmet azoknak a fontosságára. Itt két tévedéstől szeretnénk megóvni a szülőket. Egyik az a hiedelem, hogy "a gyermek úgysem érti meg!" De bizony megérti a gyermek. Ha utána esetleg egy-egy ostobának látszó kérdést vet is fel, azért nem szabad elcsüggedni, mert a magyarázat magja megmarad a lélekben s lassanként bimbóvá, majd virággá válik. A szülők egy-egy alkalmas időben adott tanácsa sokszor egy egész életen át útmutatója és vezetője lesz a léleknek. A másik tévedés, ennek éppen az ellenkezője, az a hiedelem, hogy hát a gyermek "úgyis tudja". Lehet, hogy hallotta már, lehet, hogy sejti is esetleg azt, amit meg akarnak magyarázni számára, de tudatossá, lehet, csak éppen ezzel a magyarázattal lesz.

Hiszen mi, felnőttek is vagyunk úgy, hogy sokszor csak a pap beszéde, vagy egy cikk elolvasása után ébredünk rá egy-egy régóta sejtett igazságnak a lényegére. Ne sajnáljuk hát a tanácsainkat, de viszont ne is vigyük túlságba azokat. Legyenek a tanácsaink alkalomszerűek, ne akkor mondjuk el azokat, amikor eszünkbe jut, hanem akkor, amikor a gyermek lelki élete kapcsán azok időszerűvé válnak.

c) *Szellemi vezetés.* Gondoskodnunk kell arról, hogy a gyermek lelke útra találjon a vallásos élet mezeje felé. Elébe kell adnunk olyan értelmi és érzelmi feladatokat, amelyeknek az elvégzése egyúttal lépcsőül is szolgál arra az útra. Értelmileg taníthatjuk őket imákra, versekre, történetekre, vagy ha azokat a lelkész feladta leckéül, akkor beszélgessük el, mondjuk el együtt a gyerekekkel. Érzelmileg pedig a szeretet érzésének felébresztésére tétessünk a gyerekekkel jót, aminek az örvend, az irgalmaság, a megbocsátás, a hiba megbánása és jóvátevése kapcsán gyakorlatilag élessük vele meg az ember érzelmi világának fontosabb élményeit. Nem az a jó nevelés, amely az élet "rútságától" meg akarja kímélni a gyereket az által, hogy eltitkolja azt tőle, hanem az a jó nevelés, amikor a szülő védelme és vezetése alatt ismerkedik meg a gyermek az érzelemnek még olyan megnyilvánulásaival is, mint az irigység, hazugság, gyűlölet, és megtanulja azokat megváltoztatni vagy kiirtani.

d) *Bátorítás.* Minden gyermek ifjává fejlődik s lassanként kicsúszik a gyeplő kezünkől, mellyel eddig biztosan kormányoztuk a lelkét. Eljön az idő, amikor önmaga kell hogy tovább haladjon a megismert úton, az élet zavaros vizei között. Tovább is vezetni az ifjút nemcsak lehetetlen, de nem is lenne okos dolog. Hiszen egész nevelésünknek csak az volt a célja, hogy előkészítsük erre az egyedül megjárandó útra. Ekkor csak egyet tehetünk: bátoríthatjuk, ha úgy látnánk, hogy lankad vagy ingadozik. Olyan az élet, mint egy verseny. Testileg, szellemileg előkészíti a nevelő az ifjút és megtanítja hogy kell küzdeni a győzelemért.

A gyermeki lélekről mindenekelőtt két fontos dolgot szükséges tudnunk. Egyik az, hogy a gyermek lelke nem valami kész, bevégezett alkotás, hanem éppen úgy fejlődésen megy keresztül, mint a teste. A második dolog pedig az, hogy minden gyermek egy-egy egészen külön lelki világ, nincs két lélek, amely teljesen azonos lenne, azért kell nagy gondot fordítanunk arra, hogy gyermekünk lelkét és annak tehetségeit megismerjük. Ez a megállapítás azonban még sem zárja ki azt, hogy bizonyos közös vonásokat megállapítsunk, amelyek csaknem minden lélekben azonosak. Ezeknek a közös vonásoknak az ismerete teszi aztán lehetségessé, hogy korok szerint osztályokat állapítsunk meg, s számukra nevelési elveket írjunk elő.

I. Az első csoportba a **3-6 éveseket** szokták számítani. Ebben a korban a gyermekek lelkét általában három olyan tulajdonság jellemzi, melyek később nem térnek vissza: 1. a képzelet csapongása (ezért szeretik a tündérmeséket), 2. a játékra irányuló vágy és 3. az utánzás ösztöne.

Ebben a korban ügyelnünk kell arra, hogy a tündérmesék iránti érdeklődés lassanként átformálódjék a Jézusról és a jó Istenről szóló

legendák és történetek iránti vonzalommá. Legfőképpen kerüljük a rémítő, ijesztgető, meséket, s ha már sárkányok és vasorrú bábák elő is fordulnak meséinkben, nem szabad azokat megtartani ijesztő rémekként, hanem meg kell mutatni, hogy a jószándékú és tiszta szívű gyermekeken nincs hatalmuk. Egy-egy álomban viszontlátott rémalak sok későbbi kényszerképzetnek válik okozójává,

II. 7-12 évesek. Ebben a korban a lélek kezd megerősödni, s emiatt egyelőre veszít hajlékonyságából, merevebbé lesz. Mindenekelőtt a képzelő erő kap gyepőt, mely azt minduntalan visszarántja szárnyalásában. Amit nem lát a gyerekek, ebben a korban már nem is igen hiszi el. Nekem is volt első elemistám, aki nem hitte el a Jézus születésénél leírt angyaljárást.

Viszont a következtető és okoskodó erő még nem fejlődött ki, úgy, hogy kár nagyon messze mennünk a miértek fejtegetésében. Az első, második elemi osztály tananyagából sok mese, mely túl messzemenő következtetésekre akar rávezetni, nem éri el a célját. Hogy ezzel a szóval fejezzem ki: a gyerek praktikussá lesz, azt hiszi, amit lát, és azt teszi, ami közvetlenül adódik számára. Ezt bizonyítja az is, hogy ekkor fejlődik ki érzéke a körülötte levő tárgyak iránt. A világ számára babákban, gumiban, ceruzában jelentkezik, melyeket féltékenyen őriz. Ugyancsak ebben a korban válik erőssé a részletekre való emlékezés tehetsége is. Míg minden más korban úgy tanul a gyermek legkönnyebben, ha az új ismereteket a már meglévő ismeretekhez kapcsolhatja, ebben a korban teljesen új, soha nem hallott s egészen meg sem értett dolgokat, neveket, verseket stb. is könnyen megtanul. Ezért lehet ebben a korban sok olyan dolgot megtanítani számára, melyek később azután lépcsőül szolgálhatnak. Verseket, imákat, történelmi tényeket, földrajzi adatokat ekkor véssünk be emlékezetének táblájába, mert később azután ugyanezeket felruházhatjuk tartalommal s továbbfejlődésének alapjává tehetjük.

III. 13-17 évesek. Ez a kor a legfontosabb s egyúttal a legveszedelmesebb is. A serdülőkor, amikor testileg is érne kezd a gyermek s lelkiileg nagy változásoknak, sokszor megrázkódtatásoknak van kitéve. Ezt a kort az ébredés korának is szoktuk nevezni, mert a gyermek mintegy álmából ébredve egyszer csak érezni kezdi, hogy ő maga nem csak hogy létezik, hanem egyúttal fontos és izgató titkokkal is teljes, egyúttal pedig ráébred annak a biztos tudatára is, hogy az embervilág, amellyel eddig töbnyire csak úgy foglalkozott, mint a tárgyak világával, most már ránézve valami egészen más érdekléssel kezd bírni. A saját magában felfedezett titkok és problémák önzővé, vagy legalább is önmaga körül forgó lényé kívánják tenni, míg a felfedezett embervilág hívja és csalogatja, hogy ahhoz társulva próbáljon szélesebb tevékenységű életet élni. Ez a kétféle vonzás feltétlenül katasztrófához vezet, ha csak a szülők szerető vezetésével fel nem találja a családban s azon át az Istenben a megoldást. Itt lehet rávezetni arra a lépcsőre, amely önmaga megismeréséből kiindulva az embervilág s az ezt ismertető és vezérlő szellemvilágon át Isten gondoskodó erejében ér célhoz. Amely megmutatja ezt az örökkévaló nagy szándékot és tervet,

melynek megvalósítására teremtette Isten a világot, az emberiséget s benne magát a tépelődő gyermeki vagy ifjúi lelket. Ennek a kornak tehát legjobb nevelési eszköze a történelem, mely az Ó- és Újszövetségen, valamint a kereszténység és benne az unitarizmuson át feltárja azt a nagy tervet, melynek megvalósítására adatott mindnyájunknak az élet.

Ha gyermekeink lelkét fokról-fokra figyelemmel kísérik és tanulmányozzuk, bizonyára fogunk találni olyan időpontokat is, amikor nem tudjuk az itt elmondottakat teljesen igazaknak elfogadni. Lehet, hogy későbben vagy korábban fejlődik gyermekünk lelke, mint ahogyan fennebb jeleztük. Ez azonban ne csüggyessen el minket, hiszen tudjuk, hogy nincs két egyforma, vagy teljesen egy iramban fejlődő lélek. Ha odaadással foglalkozunk gyermekeink vallásos nevelésével, mindig meg fogjuk találni azt az eszközt, amely a legalkalmasabb gyermekeink lelki nevelésére. Kérjünk tanácsot lelkészeinktől, nevelőinktől, hiszen ők sokat tanultak és sokat tapasztaltak, s bizonyára tudnak helyes útbaigazítást adni. Mindenekfölött pedig soha el ne csüggedjünk, meg ne unjuk s le ne becsüljük a gyermekeink lelkével való foglalkozást, mert ez az egyetlen módja annak, hogy őket egy boldogabb és tökéletesebb életre előkészítsük.

Ha a fent vázolt korokon és eszközök segítségével előkészítettük a gyermeket, akkor ráirányoztuk lelkét a helyes célra, s meg is erősítettük, hogy veszélyben meg ne riadjon, kísértések között ne ingadozzon, s balsors csapásai alatt vigaszt találjon. A többi azután már túl esik a mi erőnk határán, ott már átveszi őt tőlünk a legnagyobb nevelő, az Isten, aki néha "a jót éppúgy próbára teszi a rossz által, mint a gonoszat a jóval", de aki mindenkifelett a mi mennyei édesatyánk, s el nem hagyja az ő gyermekeit, ha benne hisznek s parancsolatait követni akarják.

ZSAKÓ ERZSÉBET

MÁRIA VAGY MÁRTA? A NŐ SZEREPE MA AZ EGYHÁZ ÉS A NEMZET ÉLETÉBEN

Vajon van-e közöttünk, aki nem ismeri Mária és Márta történetét? Lukács evangéliumában találhatjuk meg ezt a meggondolkoztató elbeszélést. Jézus járja az országot, szóba áll minden rendű és rangú emberrel, tanít, hirdeti Isten országának eljövetelét, példázatokkal világítja meg mondanivalóját, hogy a legegyszerűbb ember is megértse. S egy faluban egy Márta nevű asszony befogadja házába. Itt is tanít és Mária, Márta nénje, áhítattal hallgatja a Mestert, lábaihoz ülve figyel a tanításra. Márta ezalatt szorgoskodik, igyekszik a kedves vendéget ellátni, néki szolgálni szeretettel és alázattal. Talán ő is odaülne testvére mellé hallgatni a